

VAN MOETIVATIE NAAR GOESTING OM TE LEREN: DE ROL VAN EEN MOTIVERENDE DOCENTEN- EN BEGELEIDINGSSTIJL EN EEN STEVIG VERANKERD INTERN KOMPAS

Prof. Dr. Maarten Vansteenkiste

www.vopspsy.ugent.be

www.selfdeterminationtheory.org

- Behoefte aan (beleids)visie & inspiratie
- Kruispunt van motivatie- en ontwikkelingspsychologie
- Fundamentele vragen

De politiek moet vooral niet sturen op studiekeuze

Expert | Janka Stoker en Harry Garretsen zijn als hoogleraar verbonden aan Rijksuniversiteit Groningen

DOELSTELLINGEN: DEZE SESSIE ZOU GESLAAGD ZIJN ALS...

- ...jullie een aantal **basisinzichten** hebben meegekregen rond verschillende types motivatie
- ... jullie begrijpen dat zowel een **stevig verankerd intern kompas** en een **motiverende docenten- en begeleidingsstijl** kwaliteitsvolle motivatie voeden.
- ...deze sessie aanmoedigt tot verdere **reflectie** rond de kerndoelstellingen van onderwijs.
- ... jullie een aantal **concrete aanbevelingen** krijgen hoe jullie op een motiverende wijze scholieren kunnen begeleiden.

ZELF-DETERMINATIE THEORIE

Prof. Edward Deci
(University of Rochester, NY)

Prof. Richard Ryan
(University of Rochester, NY)

INLEIDING: UIT HET LEVEN GEGREPEN

THUIS: DIALOOG TUSSEN MOEDER EN KIND

Gelieve de rol van het kind in te nemen
(Het is een druilerige herfstochtend)

- Kind: Mama, Mama, welke kleren moet ik aandoen?
- Mama: Zoetje, mama is zich nu aan het wassen. Ik kan toch niet altijd jouw kleren klaarleggen. Je bent al zeven, kies zelf maar je kleren.

(Noortje gaat naar boven om kleren te kiezen en verschijnt even later triomfantelijk)

- Kind: Kijk, mama, leuk, hé!
- Mama: Maar Noortje, wat heb je nu aangetrokken? Het is vandaag geen familiefeest, he. Je gaat gewoon naar school.
- Kind: Maar mama, die hoed is toch supergaaf! Die past goed bij dit rokje.
- Mama: Maar wat zal de juf hiervan zeggen? En je zal koud hebben met dat rokje aan. Het zal vandaag gaan regenen. Kom, we gaan boven andere kleren aandoen!
- Kind: Neen! Ik ga niet meer mee! Ik doe deze kleren aan!
- Papa: Maar ze zal zelf wel ondervinden of ze te koud heeft. Laat haar nu toch.
- Kind: Van papa mag het mama!
- Mama: Ja, voor papa heeft gemakkelijk spreken. Hij zal geen nieuwe feestkleren kopen als het nodig is. Neen, die kleren zijn voor een andere keer!

Hoe voelde u zich na dit gesprek als kind?

- **Paradoxaal** boodschap: Kind mag kiezen, maar keuze wordt dan afgewezen.
- Kind bouwt geen vertrouwen op in haar capaciteit om te kiezen

DEEL 1:

“WAAROM WE DOEN WAT WE DOEN”

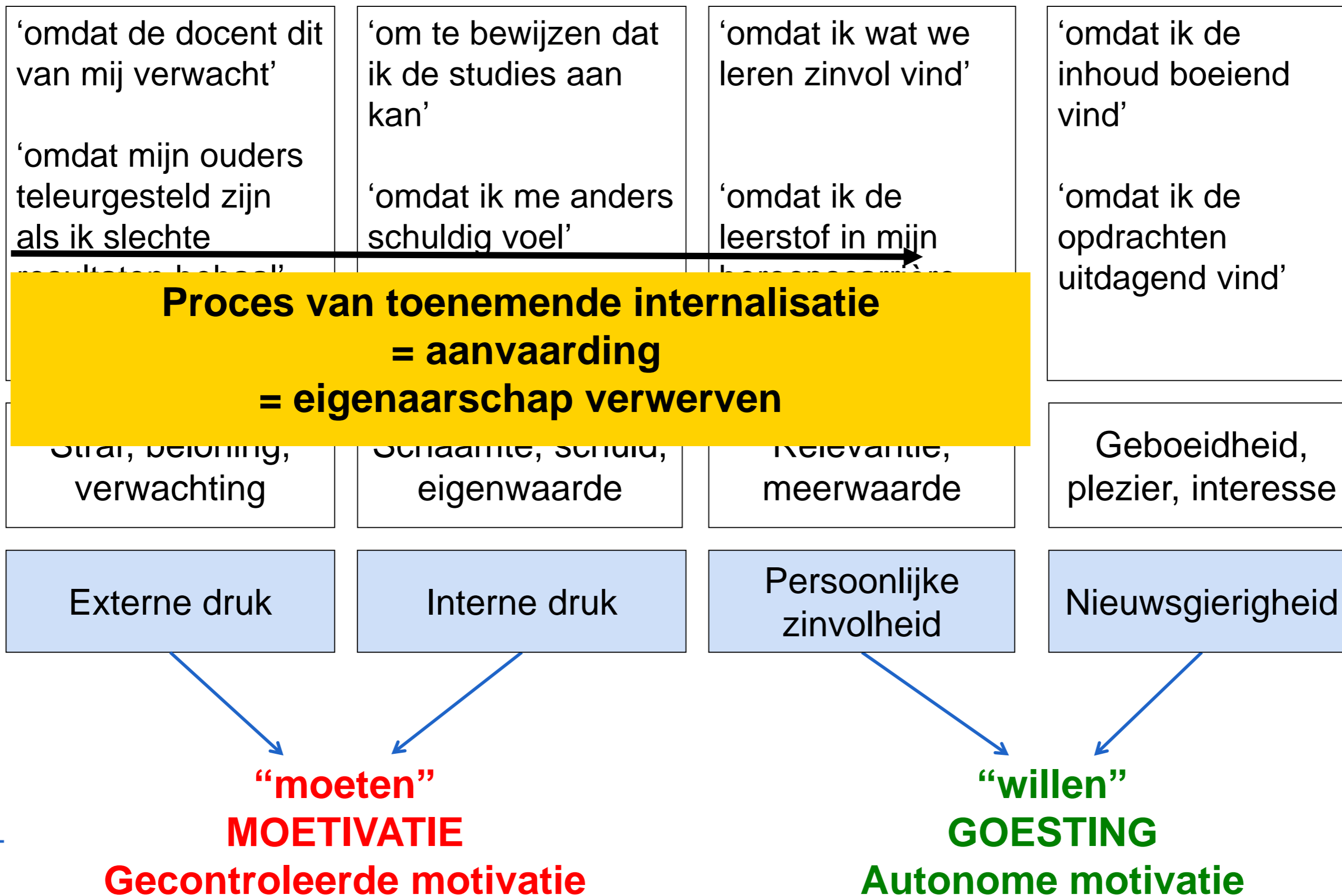

Stelling motivatie:

Hoe meer een scholier gemotiveerd is, hoe beter.

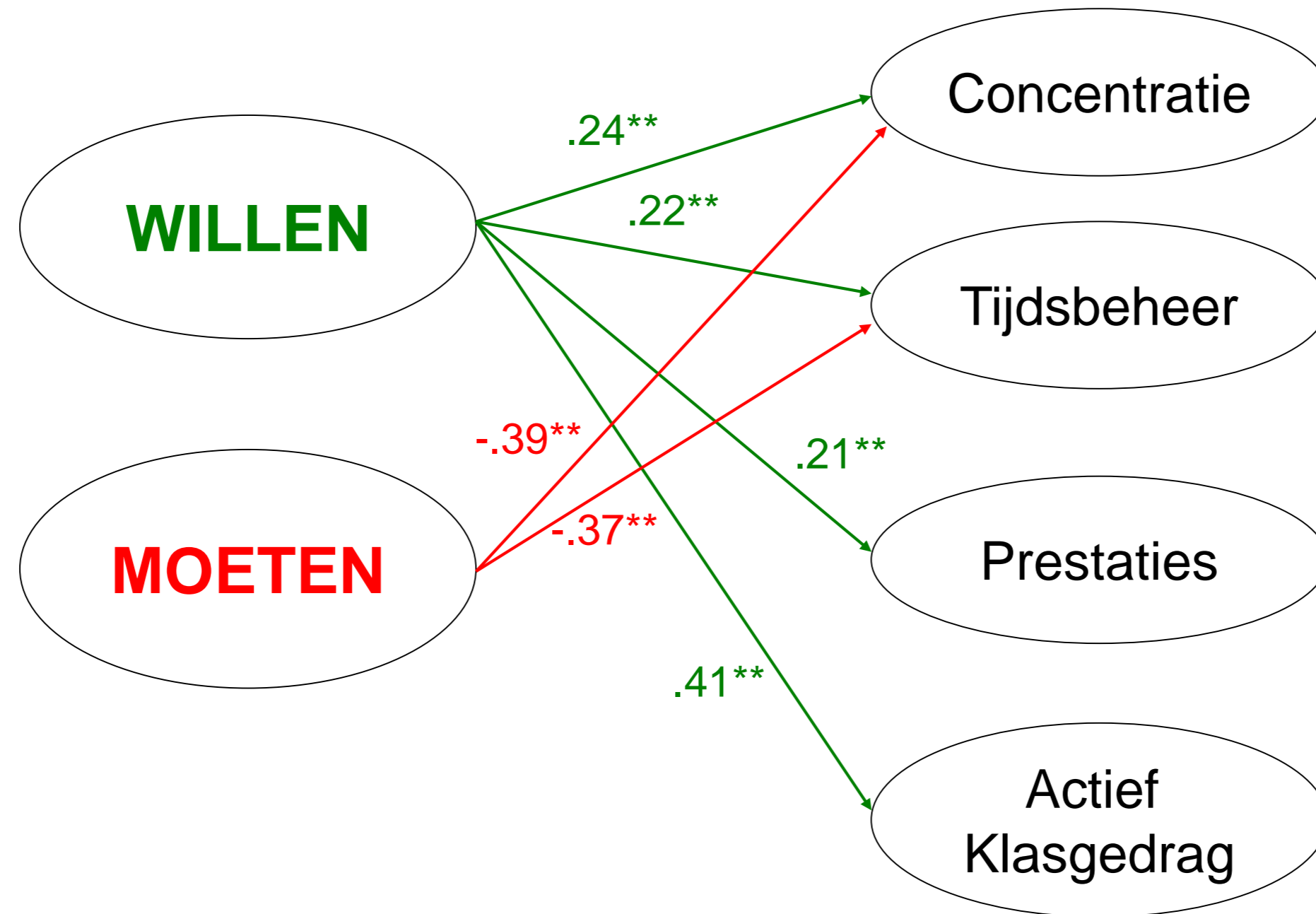
1. Akkoord
2. Niet akkoord
3. Het hangt er van af

Waarom span je je in voor jouw schoolwerk?

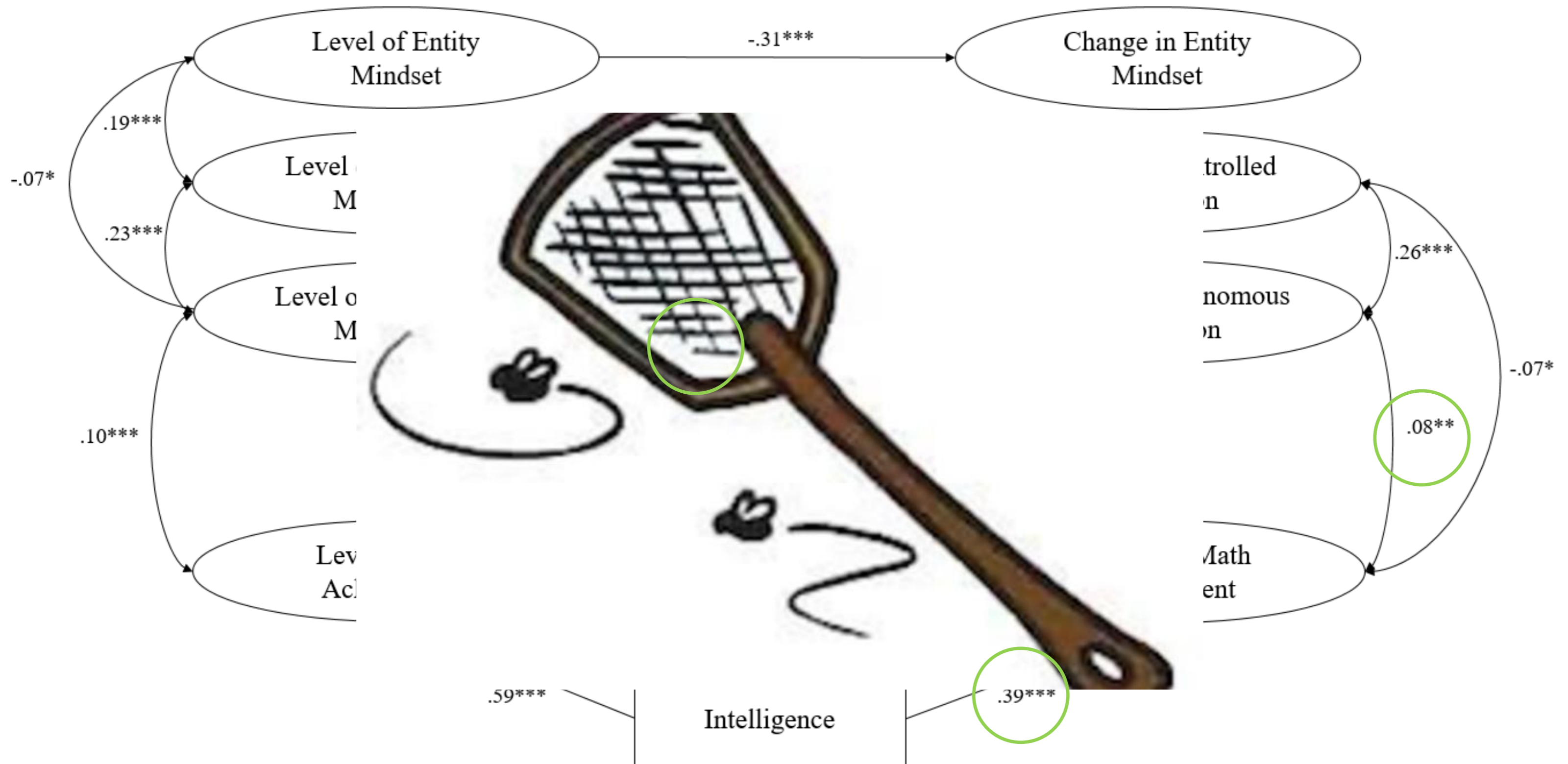
Speelt de kwaliteit van de motivatie een rol?
Willen versus moeten

MOTIVATIE EN LEREN BIJ SCHOLIEREN

Speelt motivatie een rol boven op verschillen in
cognitieve begaafdheid (IQ)?

WILLEN EN MOETEN IN DE OVERGANG VAN HET BASIS- NAAR HET SECUNDAIR ONDERWIJS

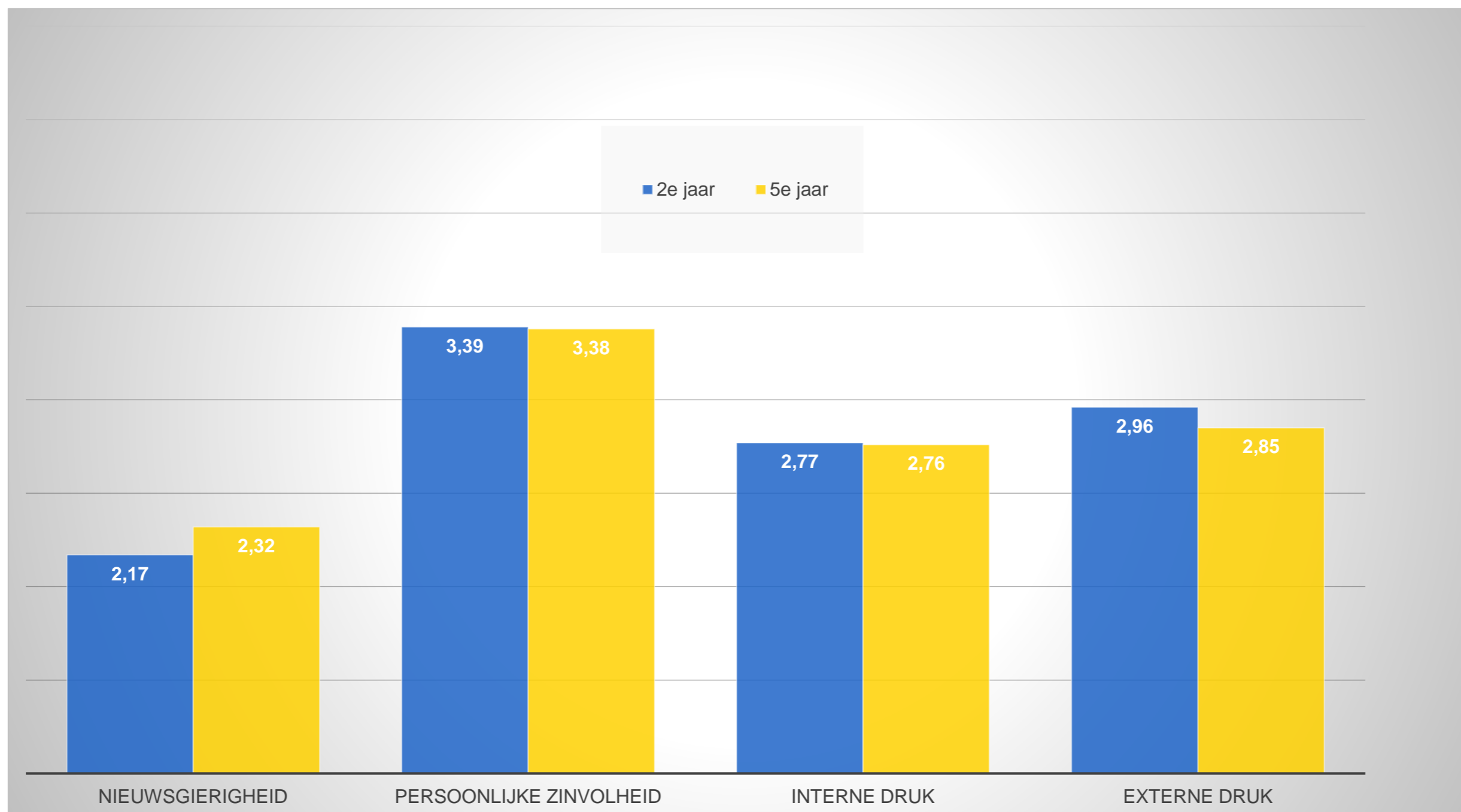
Na het bemoedigende nieuws, het alarmerend nieuws

Stelling motivatie:

Welk type motivatie overheerst bij scholieren (14-16 jaar)?

1. Nieuwsgierigheid
2. Persoonlijke zinvolheid
3. Interne druk
4. Externe druk

ALARMEREND NIEUWS!

CONCLUSIE: KWALITEIT VAN MOTIVATIE

- Het is niet enkel belangrijk dát scholieren gemotiveerd is, maar wel dat zij **goed** gemotiveerd zijn!
- Autonome schoolse motivatie = **krachtige voorspeller** van én welbevinden én een steilere prestatiecurve.

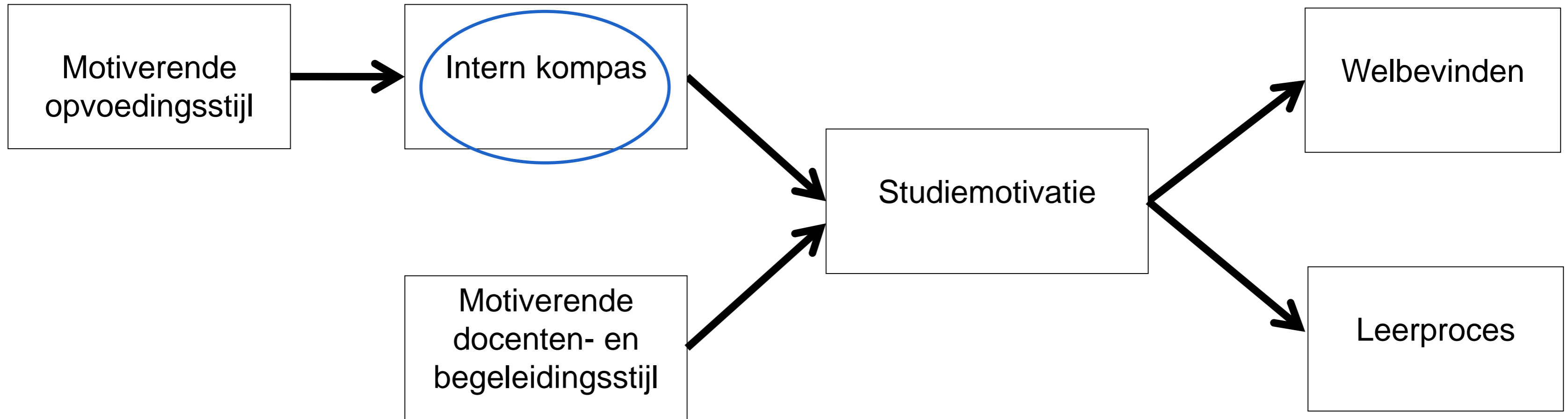
DEEL 2:

DE WORTELS VAN AUTONOME

STUDIEMOTIVATIE: EEN STEVIG

VERANKERD INTERN KOMPAS

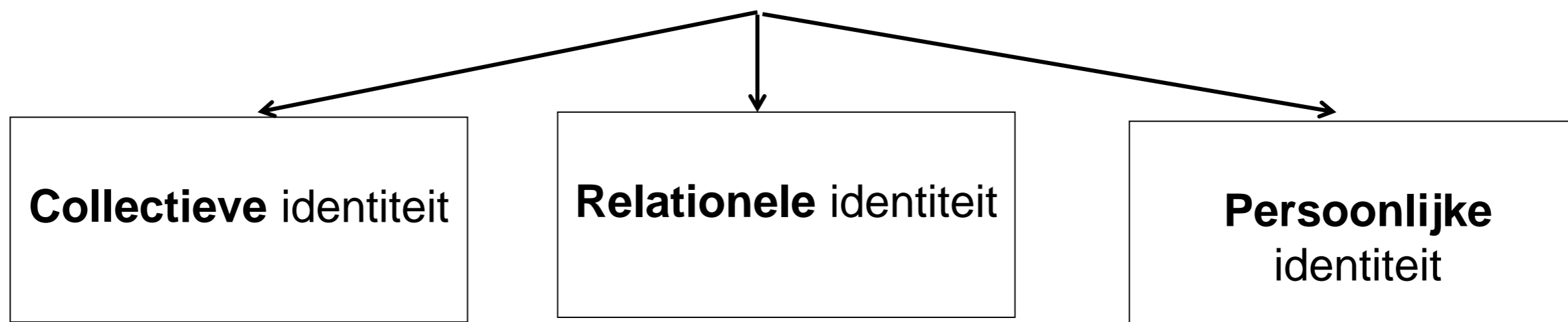

INTERN KOMPAS

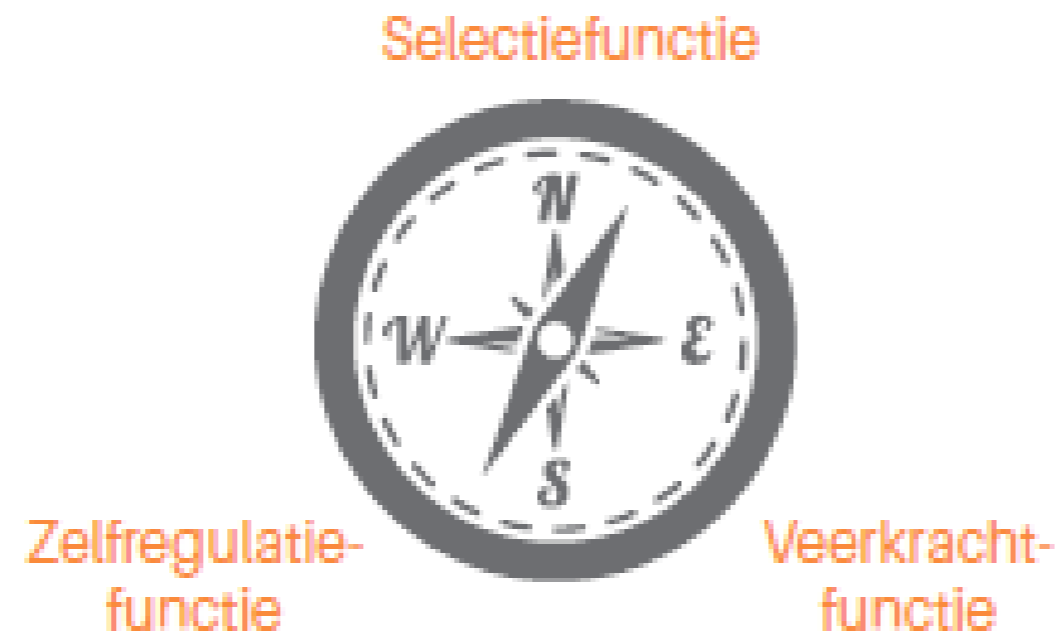
Een solide/gefundeerd intern kompas (Assor, 2012) = geheel aan identiteiten of zelfbeschrijvingen die

- ... gestoeld zijn op sterk **verankerde** persoonlijke overtuigingen, intrinsieke waarden, en interesses
- ... een **harmonieus geheel** vormen (synthese) ~ Erikson

INTERN KOMPAS: FUNCTIE

Figuur 8.1. Grafische voorstelling van de functies van het intern kompas.

SELECTIE: DE KOERS BEPALEN

- Het intern kompas vormt de basis voor de selectie van identiteitsrelevante doelen en bindingen
- Erg belangrijk in het huidige postmoderne tijdperk waarin er een overweldigend aanbod aan keuzes en mogelijkheden is

ZELFREGULATIE: OP KOERS BLIJVEN

Een intern kompas helpt om voortdurend identiteitskeuzes en levensdoelen te blijven reguleren op basis van autonome motieven

VEERKRACHT: STORM TROTSEREN

- Het intern kompas biedt bescherming tegen invloeden die identiteitsontwikkeling bedreigen, zoals:
 - Peer pressure
 - Materialistische waarden en boodschappen
 - Fundamentalistische ideologie

Hulpeloosheid

Externe druk

Interne druk

Persoonlijke zinvolheid

Nieuwsgierigheid

⇒ Waarom kies je voor de studierichting natuurkunde?

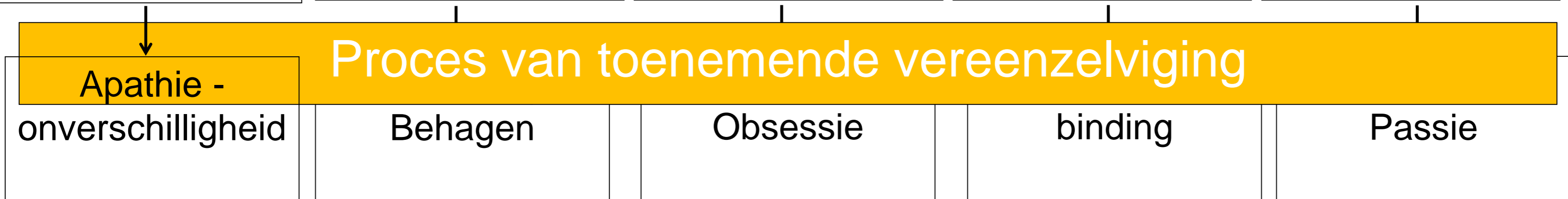
'Het is mij niet duidelijk waarom ik deze keuze maak'

'om mijn ouders te plezieren'

'om te bewijzen dat ik verstandig genoeg ben'

'omdat ik zo meer van andere betavakken begrijp'

'omdat het sterrenstelsel me boeit'

Afwezigheid van intern kompas

Vervreemding van intern kompas: Onder stoflaag

Contact met intern kompas

Ons identiteitswerk is niet afgerond na de adolescentie

SCHARNIERMOMENTEN: LEVENSHOOFDSTUK

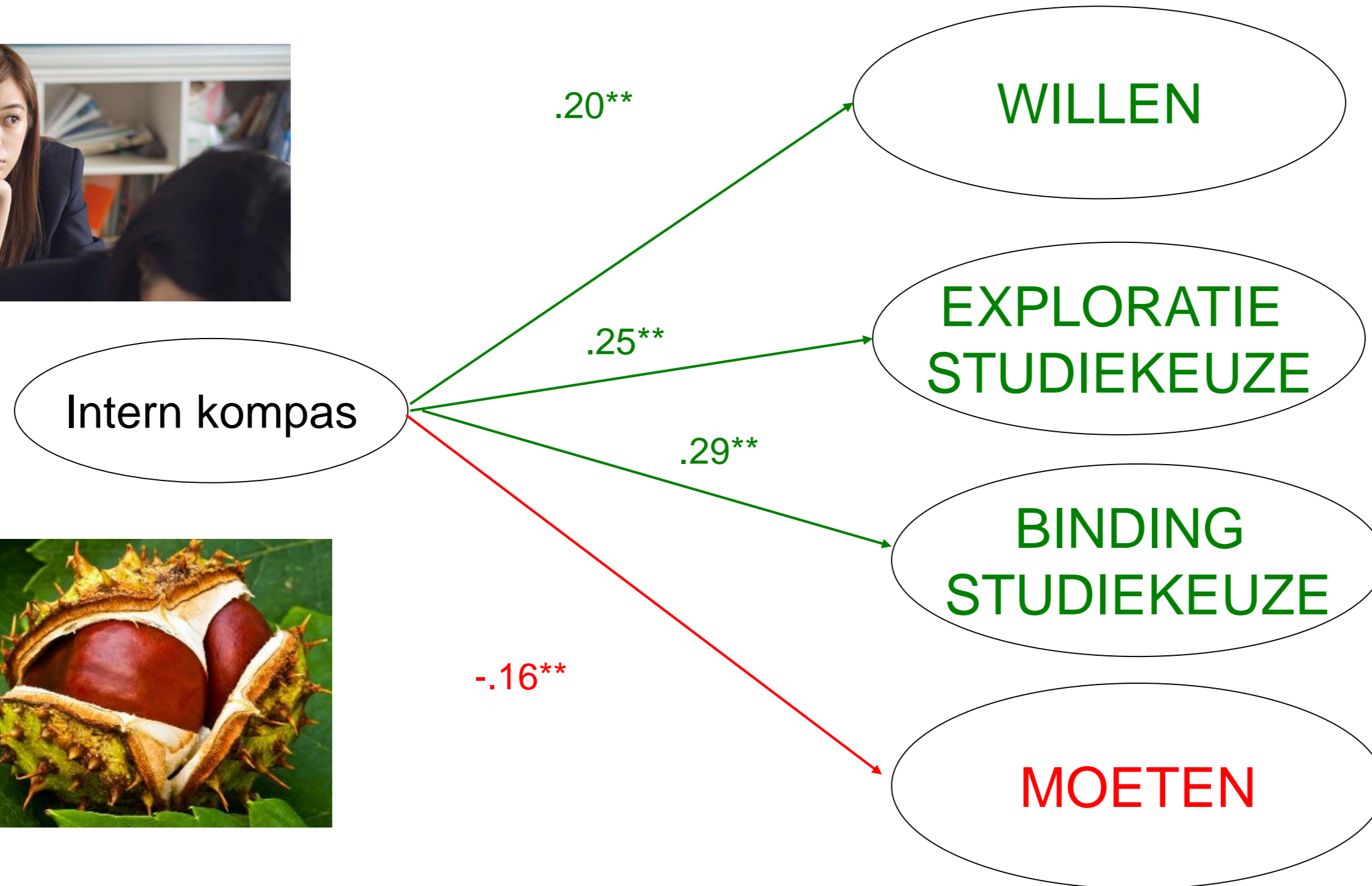
Zelfaangenomen identiteiten

- Via het nemen van *sleutelbeslissingen* op scharniermomenten meten we ons zelf een nieuwe identiteit toe ⇔ dagelijkse beslissingen
- *Pro-actievere* identiteitsontwikkeling

Toebedeelde identiteiten

- Een nieuwe identiteit wordt ons *opgedrongen*, ofwel door toeval, ofwel door een beslissing van anderen.
vb. kankerpatiënt, scheiding
- *Reactieve* identiteitsontwikkeling

INTERN KOMPAS ALS VOEDINGSBODEM

CONCLUSIE: NIET LANGER DWEILEN MET DE KRAAN OPEN

- ⇒ **Kerndoelstelling** van opvoeding & onderwijs = ontwikkeling van intern kompas!
- ⇒ Een intern kompas **wapent** kinderen om op een zinvolle en efficiënte wijze te **navigeren** door hun latere leven
- ⇒ Introduceer de metafoor van een intern kompas als **psycho-educatie** in de begeleiding

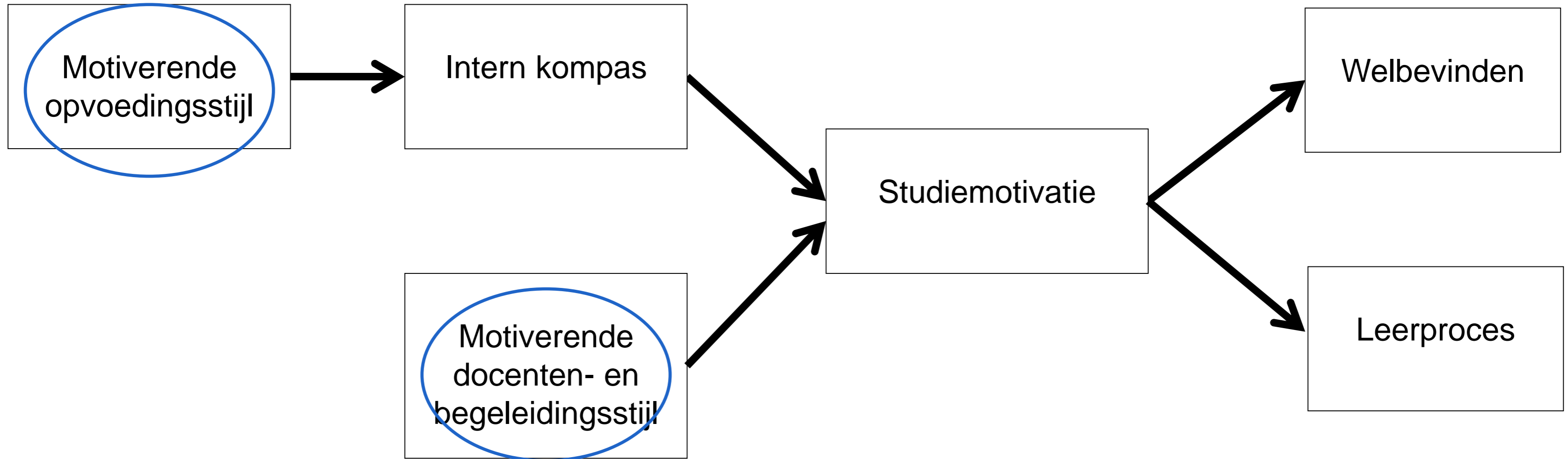
DEEL 3:

DE WORTELS VAN AUTONOME

STUDIEMOTIVATIE: EEN MOTIVERENDE

DOCENTEN- EN BEGELEIDINGSSTIJL

Stelling motiverend begeleiden/lesgeven:

Er bestaat niet zoiets als een universeel motiverend recept. Wat motiverend is voor de ene scholier is demotiverend voor de andere en vice versa.

1. Akkoord
2. Niet akkoord
3. Het hangt er van af

VITAMINES VOOR GROEI

Welke behoeftes sluiten aan bij deze criteria?

Eerder
psychologisch
dan fysiologisch

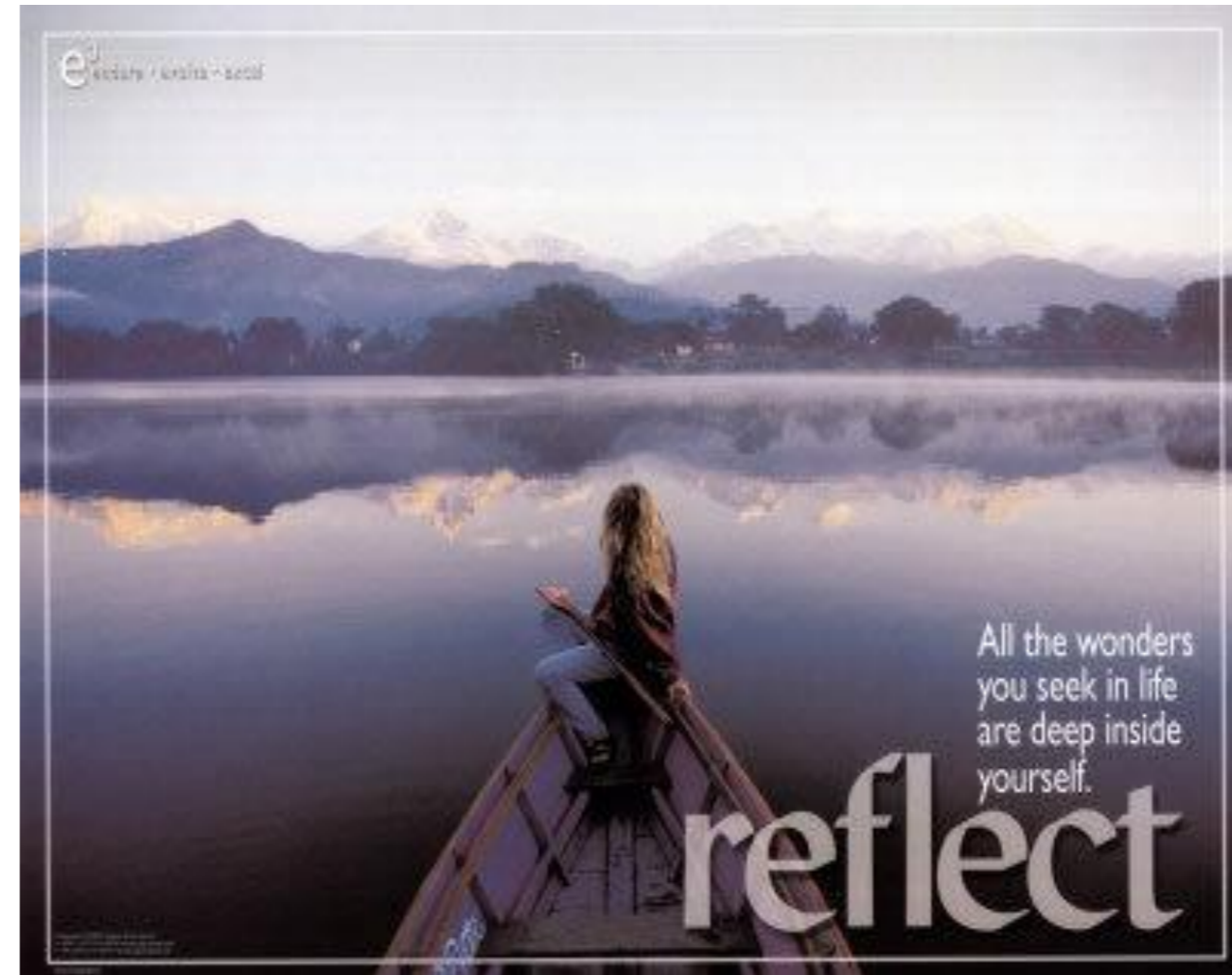
Eerder universeel
dan gebonden
aan cultuur

Eerder inherent
dan verworven

Eerder
fundamenteel dan
triviaal

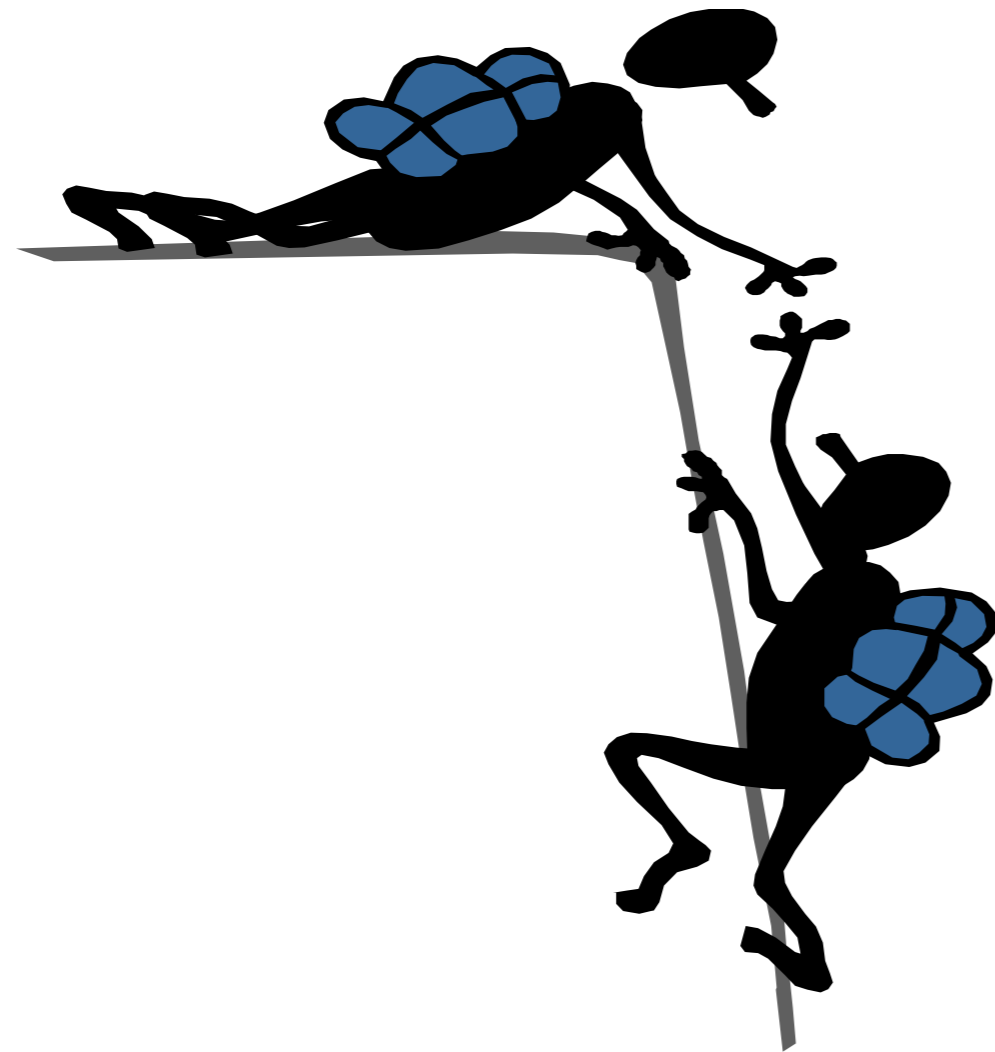
Autonomie

De ervaring jezelf te mogen zijn en vrijwillig te mogen handelen, denken en voelen; ervaring van keuze en psychologische vrijheid; je staat aan het roer van je eigen leer- en ontwikkelingsproces

Relationele verBondenheid

Evaring van een warme, hechte en authentieke band met anderen, voor anderen zorg dragen en geliefd worden

Competentie

Het gevoel hebben bekwaam te zien om een activiteit uit te voeren, gewenste doelen te bereiken en de eigen vaardigheden te kunnen gebruiken en ontplooien

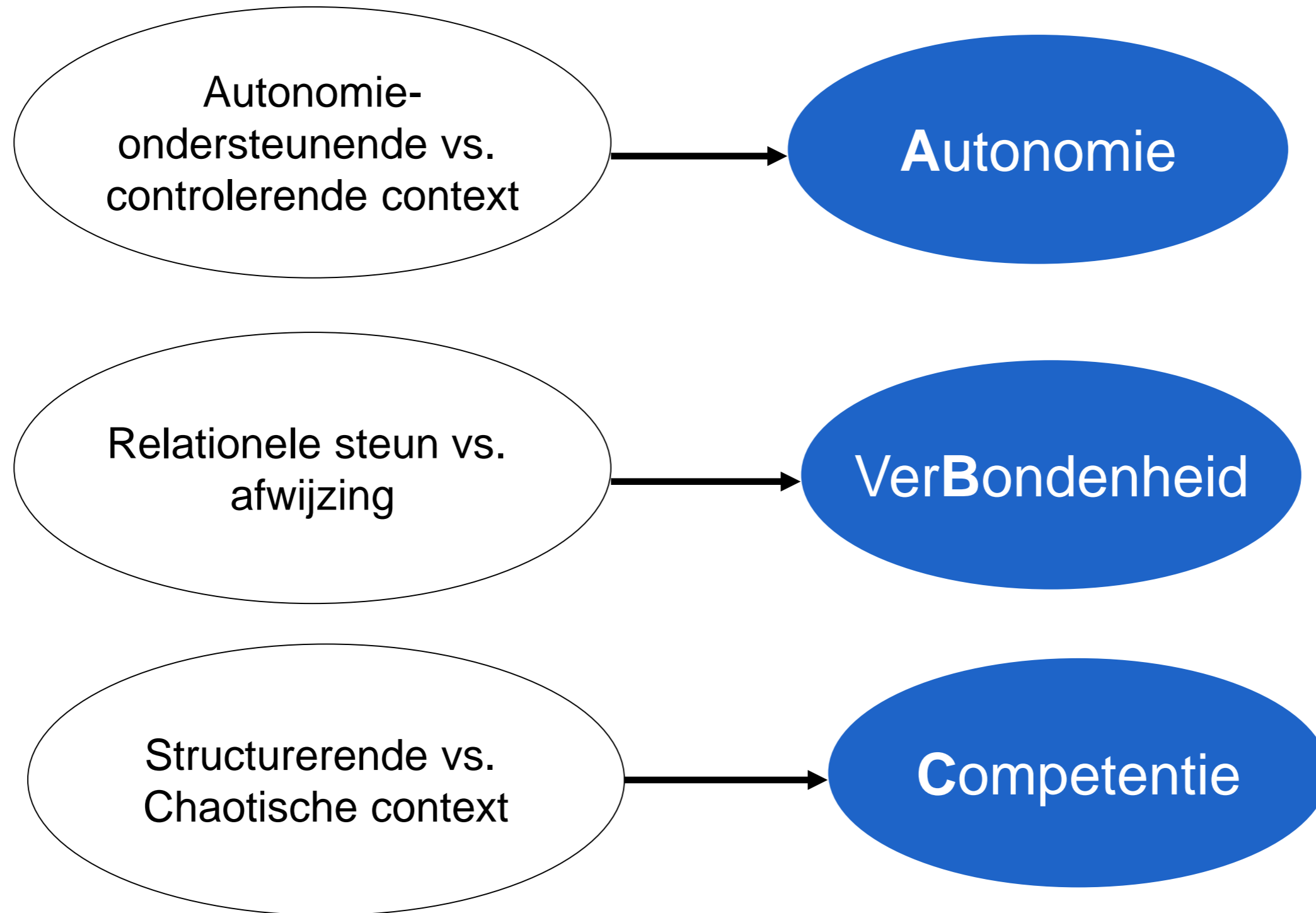

ABC
scholier

CONCLUSIE: DE VITALISERENDE ROL VAN BEHOEFTEBEVREDIGING

- ABC = **voedingsbodem** voor ons dagelijks geluk en vitaliteit!
- Frustratie van behoeftes ontlokt **stress** en onze **batterijen** raken zeer snel leeg.
- Implicatie voor de praktijk: Probeer maximaal tegemoet te komen aan de psychologische behoeften van scholieren, zowel bij het lesgeven als het begeleiden van hun schoolloopbaan!

Stelling:

Het is wenselijk dat decanen en ouders scholieren sturen in hun keuzeproces.

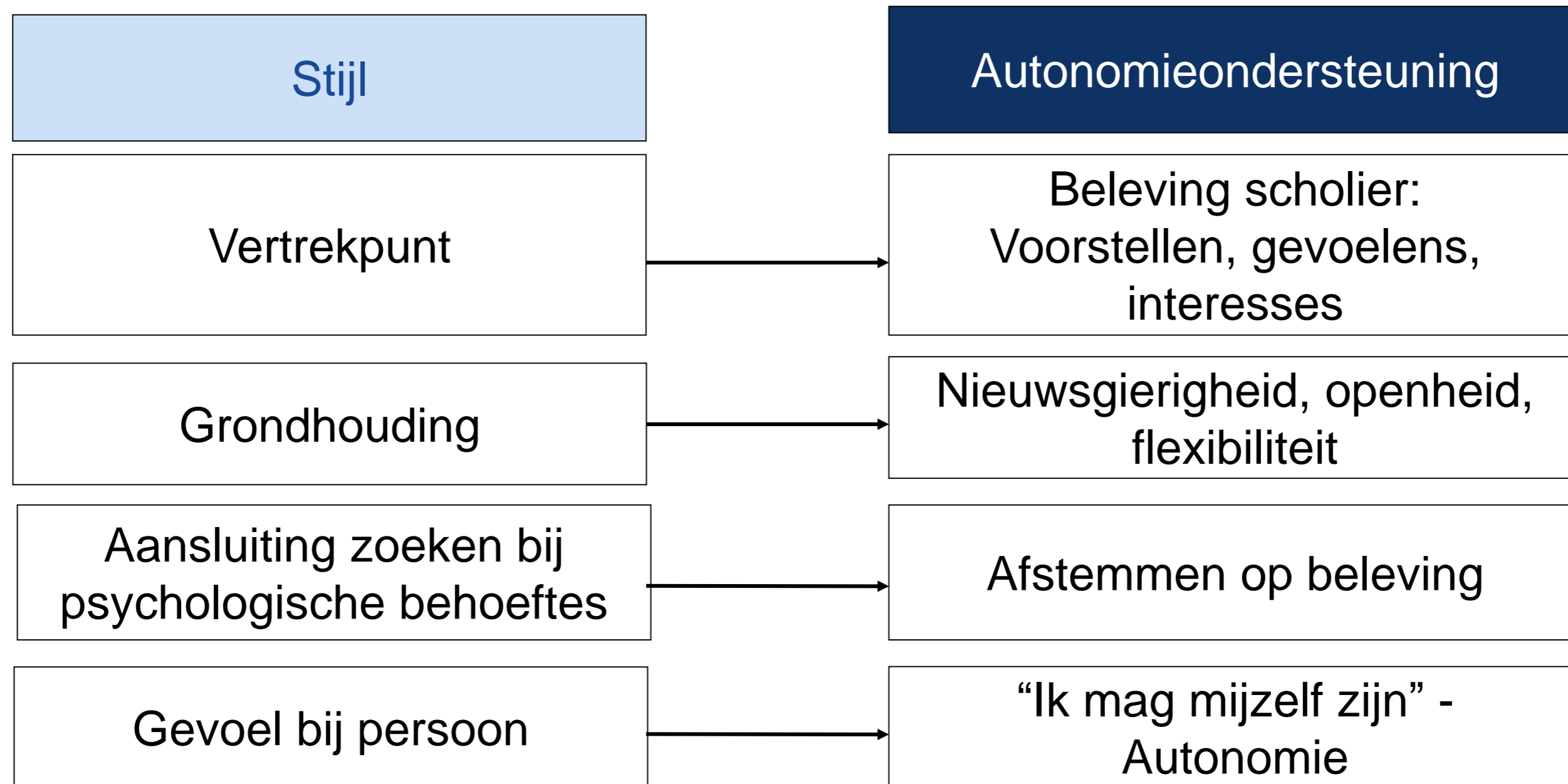
- 1) Ja, dat is waar
- 2) Neen, dat is niet waar
- 3) Het hangt ervan af

Autonomieondersteunend & controlerend begeleiden / ouderschap / lesgeven

- Autonomieondersteunende decanen, docenten en ouders vertrekken vanuit het perspectief van de scholieren en proberen aansluiting te vinden bij hun **zienswijze** terwijl ...
- ... controlerende decanen, docenten en ouders **hun agenda** en standaarden op een rigide wijze projecteren op scholieren.

GRONDHOUDING VAN AUTONOMIEONDERSTEUNING

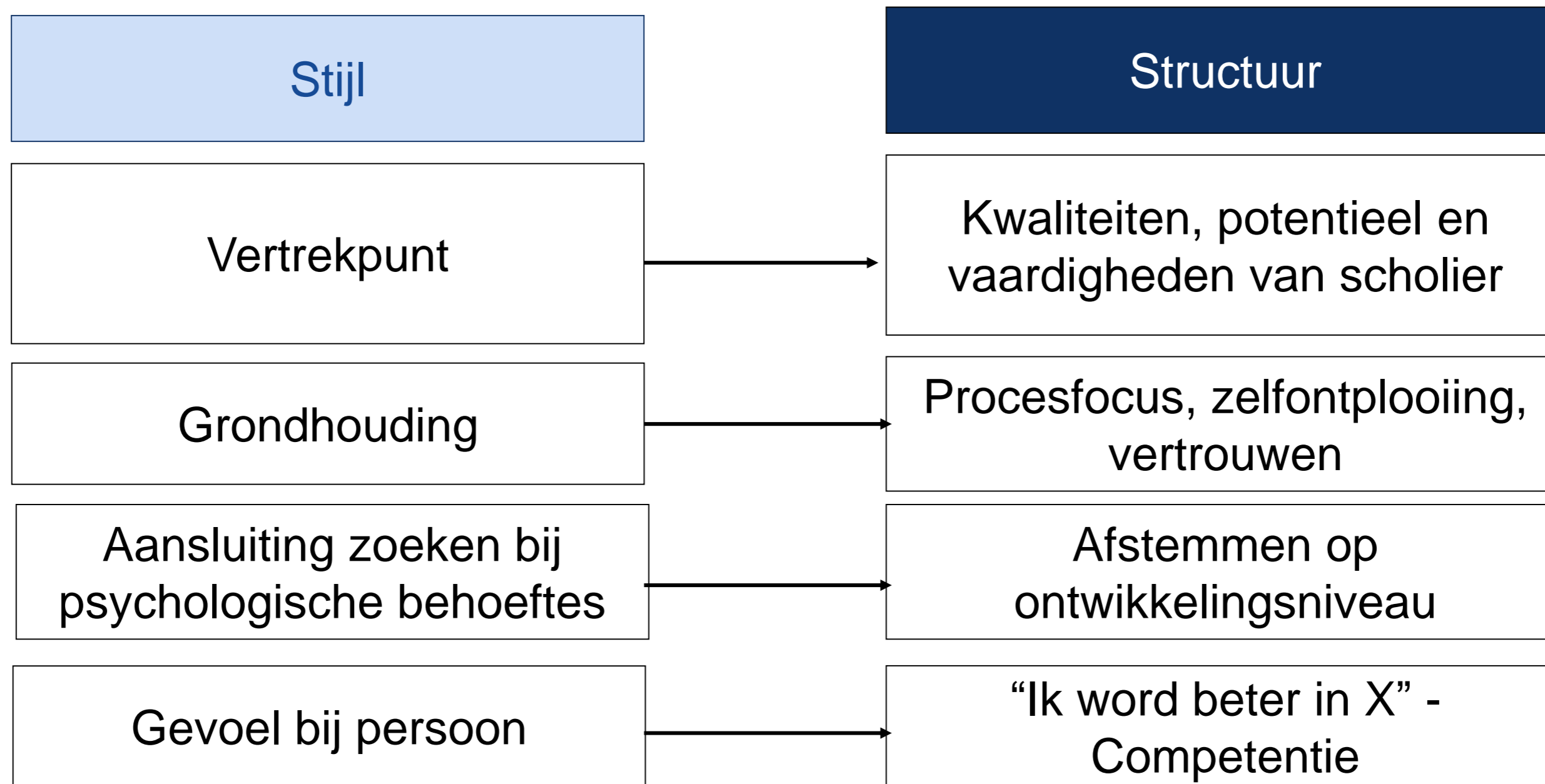
Maar...sommige jongeren zien toch het bos door de bomen niet meer in het keuzeproces?

Structurerend en chaotisch begeleiden / ouderschap / lesgeven

- Structurerende decanen, docenten en ouders geven scholieren de nodige **houvast** zodat ze vertrouwen opbouwen in hun mogelijkheden en gemaakte studiekeuzes terwijl...
- ... chaotische decanen, docenten, en ouders laten **scholieren aan hun lot** over zodat ze verward raken en hun zelfvertrouwen verliezen.

GRONDHOUDING VAN STRUCTUUR

Op tien minuten kan je het verschil maken!
Een kort maar motiverend gesprek houden

STUDIE - TIENERS EN MOEDERS: HOE PRATEN ZE MET ELKAAR

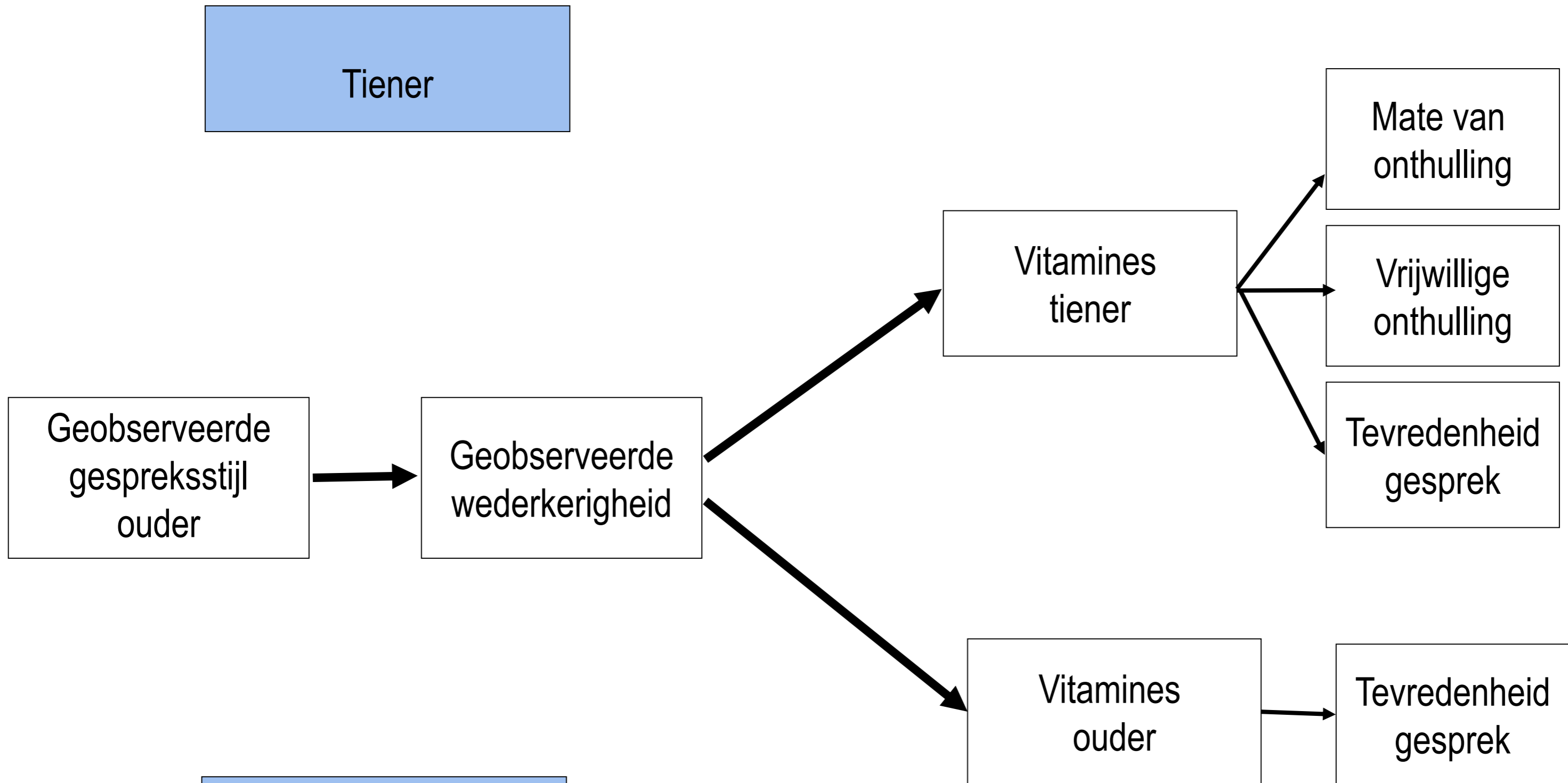
Autonomie-ondersteunend gedrag
Keuze gespreksonderwerp
Reflectief luisteren
Emotionele toestand herkennen
Vragen naar ervaringen
Authentieke interesse
Onthulling gepast samenvatten
Empatisch begrip
Zelfonthulling geduldig afwachten

Controlerend gedrag
Gesloten vragen
Controlerend taalgebruik
Bevelen
Ongevraagd advies / preken
Teleurstelling tonen en schuldinductie
Bekritisieren en afgunst tonen
Onderbreken
Intrusieve vragen en wantrouwen
Ouder vooral aan het woord

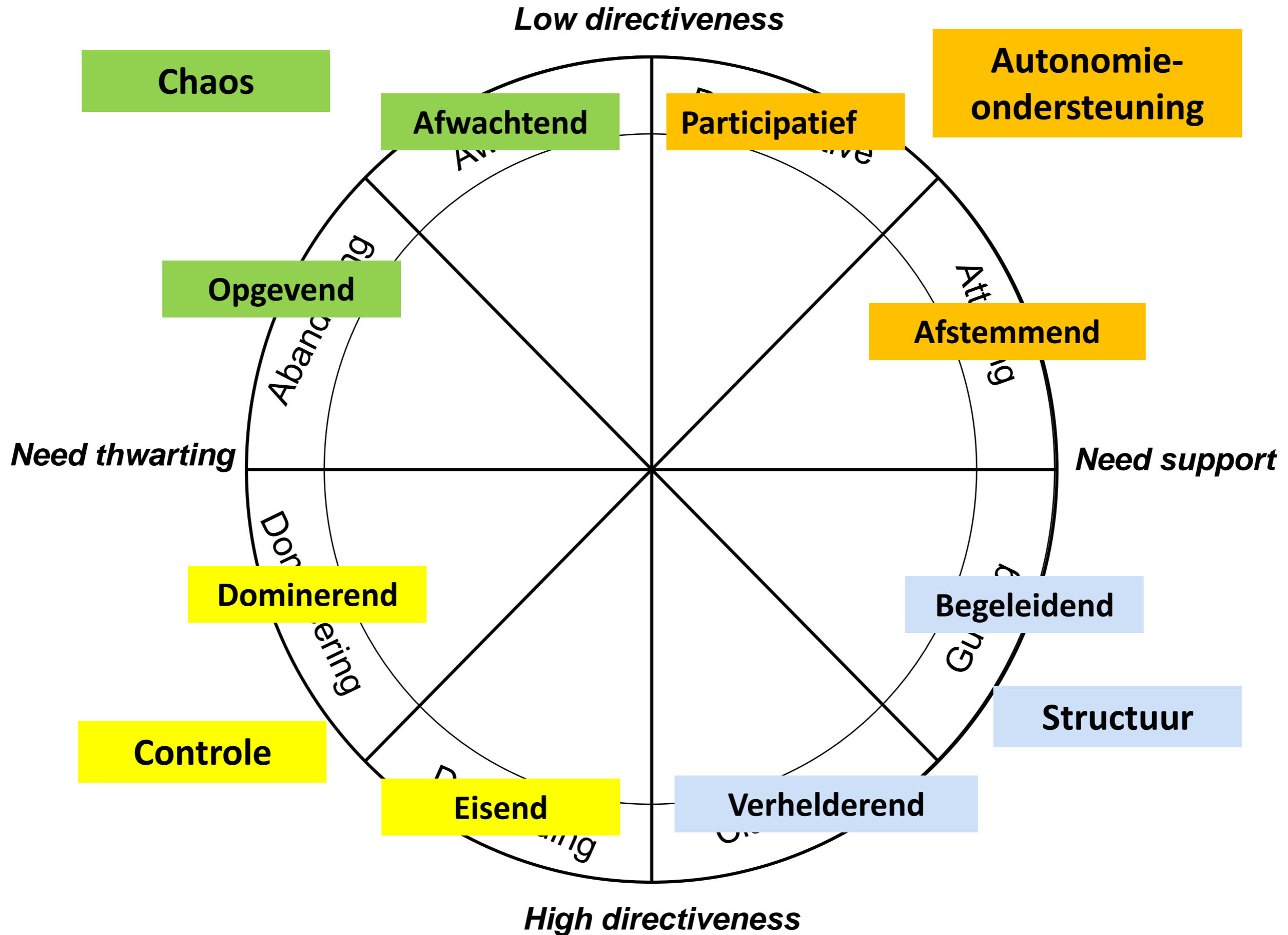
STUDIE - TIENERS EN MOEDERS: HOE PRATEN ZE MET ELKAAR

Voorbeeldfragmenten

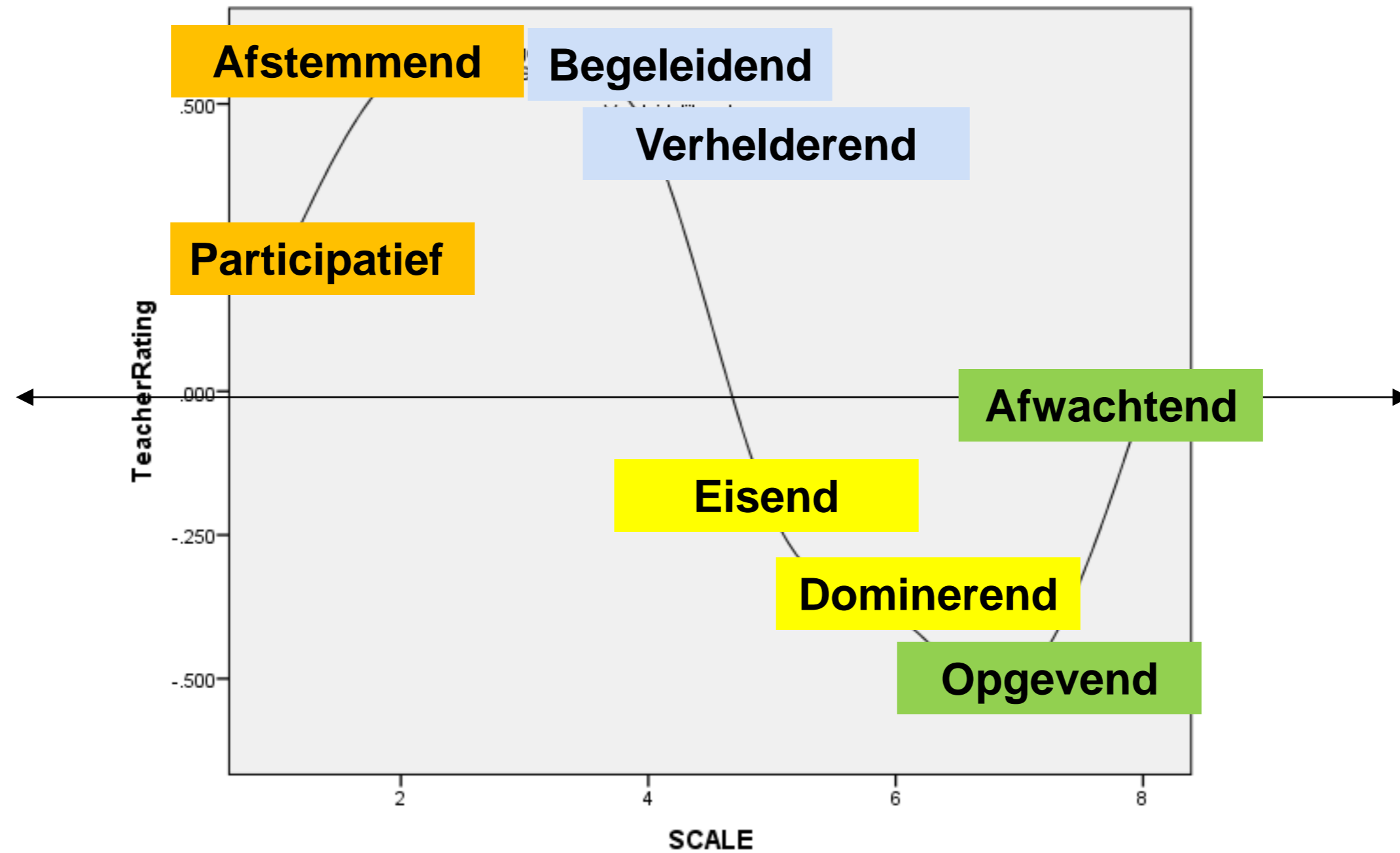

Naar een verfijnd begeleidingswiel

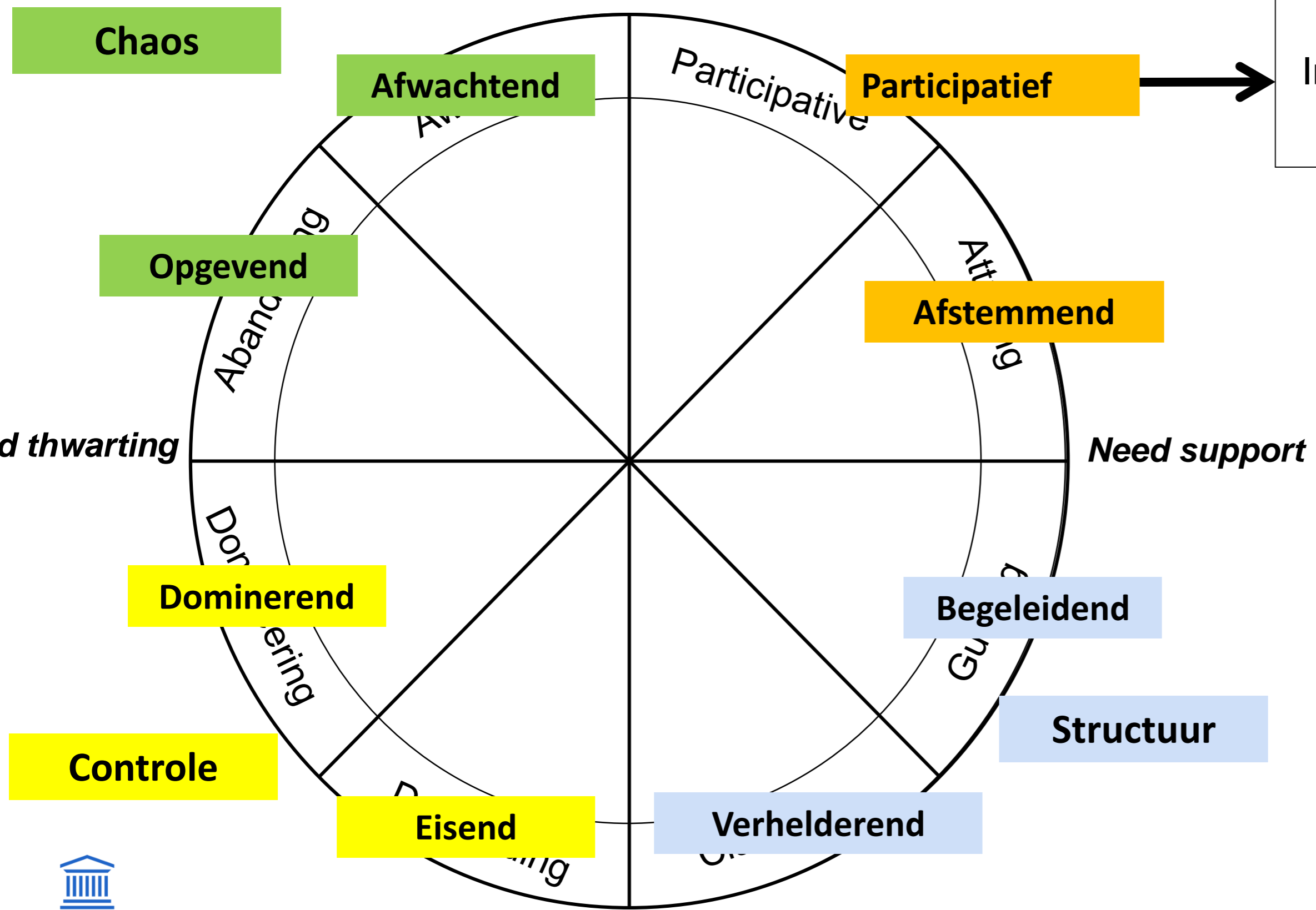

Hangt uw lesgeefstijl samen met de evaluatie door scholieren?

Docentenevaluatie

Low directiveness

Aanbeveling 1:
Investeer in dialoog en inspraak

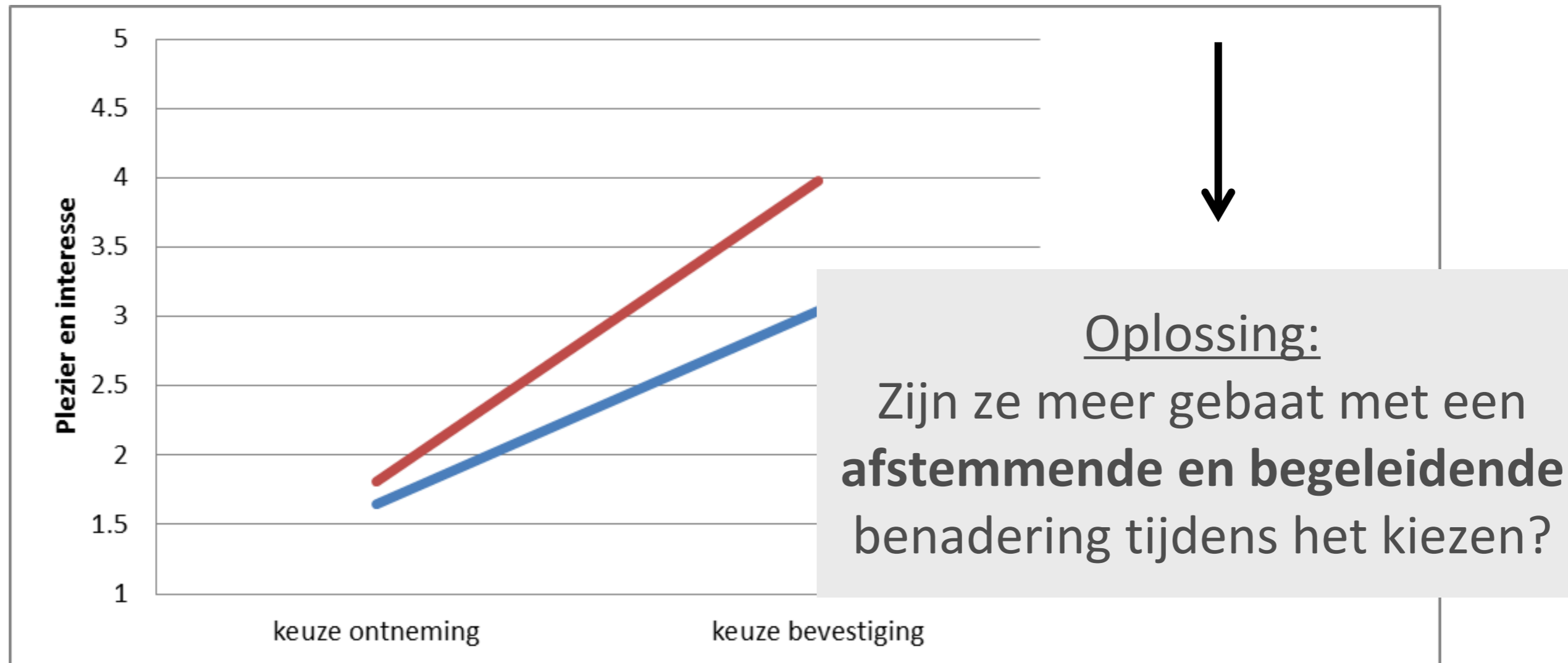
Aanbeveling 1:
Investeer in dialoog en inspraak

**Hoe motiverend is keuze en participatie voor
besluitloze personen?**

BESLUITELOZEN VINDEN DE
SCHILDERACTIVITEIT MINDER
LEUK, MISSCHIEN OMDAT ZE
ZICH HEBBEN VAN DE
GEMAAKTE KEUZE

Low directiveness

Chaos

Afwachtend

Participatief

Aanbeveling 1:
Investeer in dialoog en inspraak

Opgevend

Afstemmend

Aanbeveling 2:
Explorereer dromen en waarden
om dichterbij intern kompas te
komen

Dominerend

Begeleidend

Structuur

Controle

Verhelderend

Eisend

High directiveness

Aanbeveling 2:
Explorereer dromen en waarden om dichterbij iemands intern kompas te komen

– **Diepere verankering** van keuzes door jongeren in contact te brengen met hun persoonlijke overtuigingen en interesses = **breder situering**

- “Over welke zaken droomde je als kind?” => kinderdromen
- “Welke zijn jouw hobbies?” => interesses & passies
- “Wat vind je waardevol en belangrijk?” => waarden en overtuigingen
- “Welke activiteiten geven je energie?” => polsen naar “vitaminerijke” activiteiten

⇒ Jongeren zijn het noorden verloren en hun **intern kompas** is vaak niet goed ontwikkeld, laat staan goed afgesteld!

VERDERE CONCRETISERING

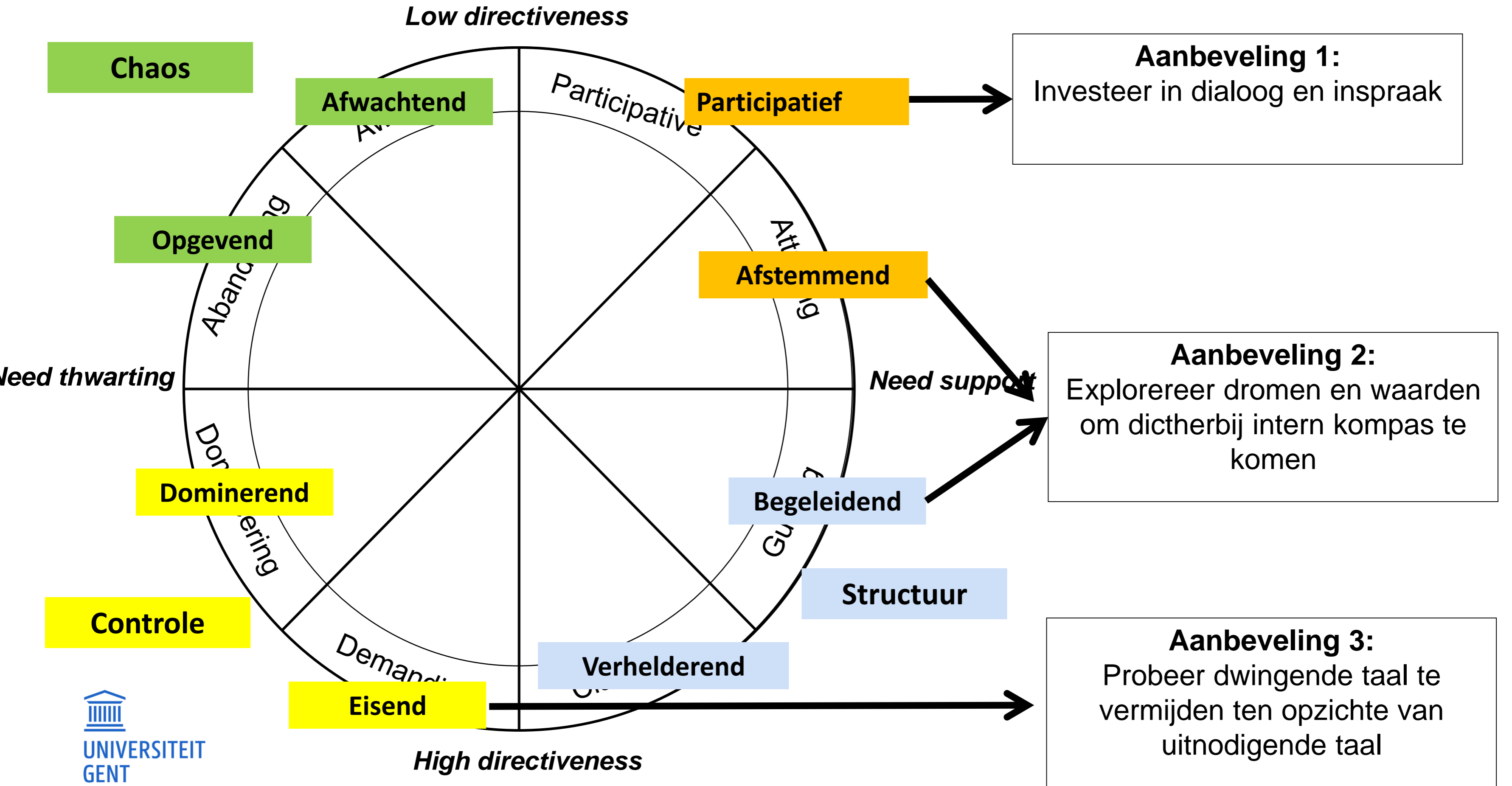
⇒ Vraag 1: Heb je ooit een droom gehad die je nagejaagd hebt?

⇒ Vraag 2: Hoe voelde dit? Wat leerde je er uit? Wat maakte dat dit lukte?

⇒ Vraag 3: Wat kan er je helpen om je droom verder te kunnen realiseren?

⇒ Vraag 4: In welke mate is je huidige studiekeuze behulpzaam / een obstakel om deze droom te realiseren?

Aanbeveling 3:
Probeer dwingende taal te vermijden ten opzichte van
uitnodigende taal

Uitnodigende taal	Controlerende, dwingende taal
Suggereren	Verplichten
Kunnen	Moeten
Voorstellen	Zouden moeten
Vragen	Verwachten
Proberen	Dreigen

Vansteenkiste, M., Simons, J., Lens, W., & Sheldon, K. A. (2004). Motivating learning, performance, and persistence: The synergistic effects of intrinsic goal contents and autonomy-supportive contexts. *Journal of Personality and Social Psychology, 87*, 246-260.

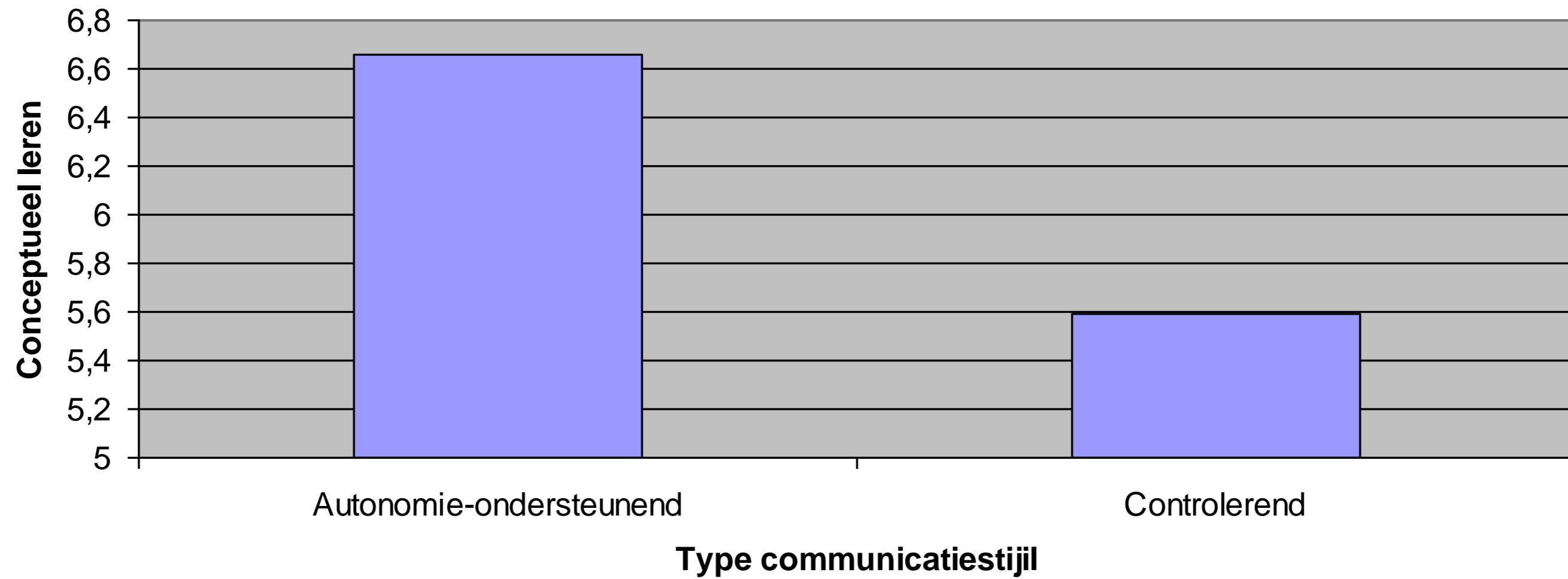
Instructies: **niet-controlerend taalgebruik**

Voor jullie ligt een tekst die wij gebruiken in het kader van een experiment. De tekst geeft aan hoe je op een goede manier **kan** communiceren. In de tekst worden verschillende communicatiestijlen besproken. De inhoud van de tekst **kan** je dan ook zinvolle informatie geven die tijdens je latere beroepsleven nuttig **kan** zijn. Je zal op je toekomstige job waarschijnlijk mensen op één of andere manier helpen in het oplossen van hun problemen. Maar de manier waarop je met deze mensen omgaat en communiceert, kan echter sterk verschillen. Deze tekst geeft hier wat meer uitleg over. Je **wordt vriendelijk uitgenodigd** om de tekst goed te lezen, want de inhoud **kan** je info geven over de manier waarop je mensen in nood kan helpen tijdens je toekomstige job. Na het lezen van de tekst zullen nog enkele toetsvragen gesteld worden, die geen deel vormen van de examenstof.

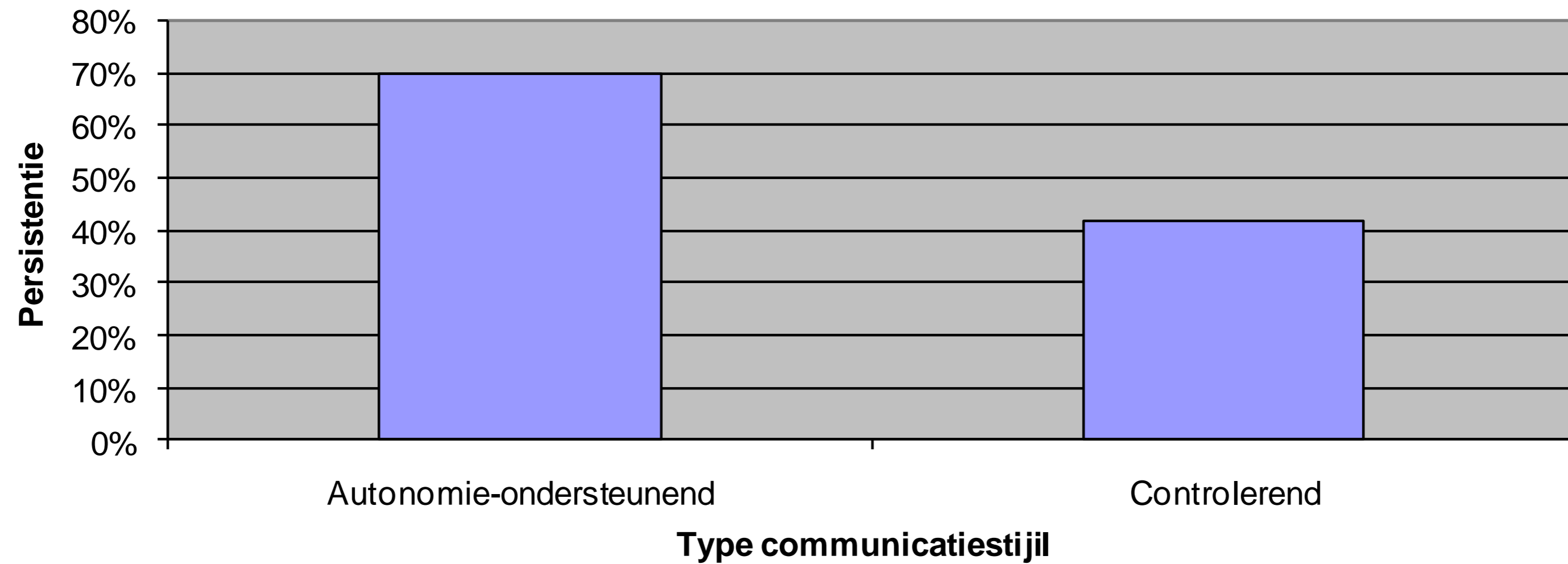
Instructies: **controlerend taalgebruik**

Voor jullie ligt een tekst die wij gebruiken in het kader van een experiment. De tekst geeft aan hoe je op een goede manier **moet** communiceren. In de tekst worden verschillende communicatiestijlen besproken. De tekst **moet** je zinnvolle informatie geven die je tijdens je latere beroepsleven ook zult **moeten** gebruiken. Op je toekomstige job zal je andere mensen op één of andere manier **moeten** helpen in het oplossen van hun problemen. Maar de manier waarop je met deze mensen **moet** omgaan en communiceren, kan echter sterk verschillen. Deze tekst geeft aan hoe je dit **zou moeten doen**. Je **kan de tekst dan ook maar beter goed lezen**, want de inhoud moet je meer info geven over de **juiste** manier waarop je mensen in nood moet helpen tijdens je toekomstige job. Na het lezen van de tekst **moet** je nog enkele toetsvragen beantwoorden.

Leren in functie van communicatiestijl

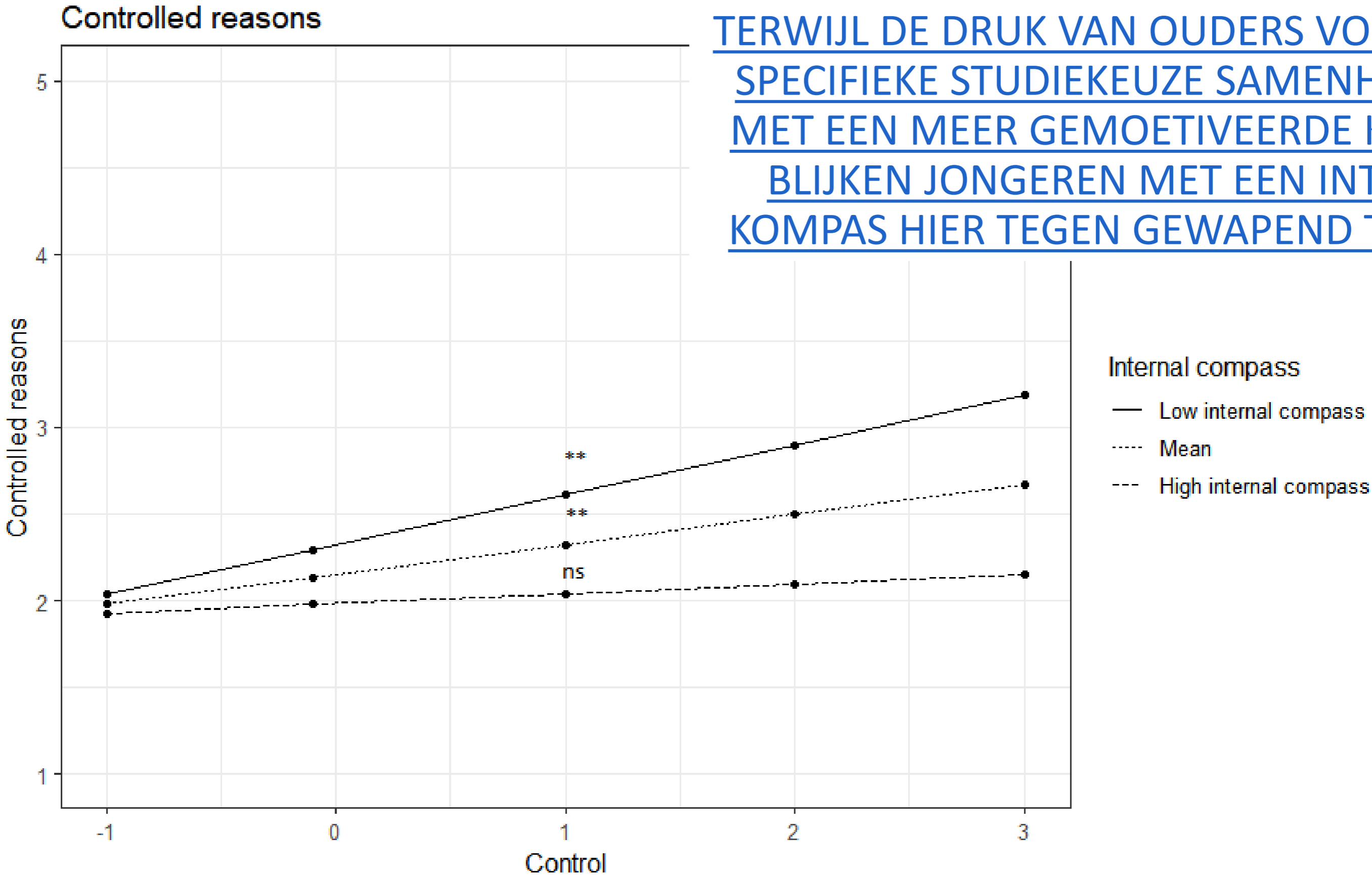

Volharding in functie van communicatiestijl

Een intern kompas als buffer tegen dwingende ouders

TERWIJL DE DRUK VAN OUDERS VOOR EEN SPECIFIEKE STUDIEKEUZE SAMENHANGT MET EEN MEER GEMOETIVEERDE KEUZE, BLIJKEN JONGEREN MET EEN INTERN KOMPAS HIER TEGEN GEWAPEND TE ZIJN

Welke ouders zijn meer kwetsbaar om druk te zetten op hun kinderen?

Kind-gebonden contingente eigenwaarde:

Ouders die hun eigenwaarde vastkoppelen aan de studiekeuze en –resultaten van hun kind.

Kind = **uithangbord** voor het gezin, waarbij de successen van hun kind direct afstralen op hun ego.

CONCLUSIE: MOTIVEREND DOCEREN EN BEGELEIDEN TIJDENS KEUZEPROCESSEN

- ⇒ **Combinatie** van structuur, relationele steun en autonomieondersteuning = meest motiverende cocktail
- ⇒ Cocktail **manifesteert** zich verschillend: klas ↔ begeleiding tijdens keuzeprocessen
- ⇒ Leren kiezen vereist
- Bewustwording van interesses, voorkeuren en overtuigingen
 - Geduld om ze te mogen ontdekken
 - Ruimte, onvoorwaardelijke aanvaarding & vertrouwen om er te mogen naar handelen
 - Steun in het beslissingsproces en tijdens een eventuele heroriëntatie
- ⇒ Vaardigheid best in te oefenen van **jongsaf** aan bij schijnbaar “triviale keuze”

ALLES OP EEN RIJ

UNIVERSITEIT
GENT

DEEL I

Vitamines voor groei

DEEL II

Waarom kinderen enthousiast, gehoorzaam of weerspannig zijn

DEEL III

Identiteitsontwikkeling De vorming van een intern kompas

DEEL IV

Het voeden van de groei van kinderen

